

Брисел, 7. април 2025. године

ЗАЈЕДНИЧКА ДЕКЛАРАЦИЈА

Заједнички консултативни одбор цивилног друштва ЕУ-Србија (ЗКО) је једно од тела настало на основу Споразума о стабилизацији и придруживању између Европске уније и Републике Србије. Овај одбор омогућава организацијама цивилног друштва (ОЦД) обеју страна да прате напредак Републике Србије на путу ка Европској унији, као и да усвајају препоруке које се достављају Влади Републике Србије и институцијама ЕУ. Заједнички консултативни одбор схвата појам цивилног друштва као појам који обухвата организације послодаваца, синдикате и друге економско, друштвене и грађанске интересе.

Заједнички консултативни одбор има 18 чланова, по девет са сваке стране, који представљају Европски економско-социјални комитет и цивилно друштво Републике Србије. У садашњем сазиву, Одбором заједно председавају Тасос Јапанис, генерални секретар Синдиката пољопривредника Панагроткис и Бошко Савковић, генерални секретар Уније послодаваца Србије.

Састанак је одржан у Бриселу. ЗКО је разговарао о тренутном стању у односима ЕУ и Србије и приступним преговорима са ЕУ, тренутним великим протестима и њиховом утицају на организације цивилног друштва у Србији, припремама у погледу *EXPO 2027*, као и о прегледу стања демократије и владавине права у Србији.

1.	<i>О стању односа између ЕУ и Србије и процесу приступања ЕУ</i>	2
2.	<i>О студентским протестима у Србији</i>	3
3.	<i>О окружењу цивилног друштва</i>	4
4.	<i>О демократским институцијама и владавини права</i>	5
5.	<i>О слободи медија</i>	6
6.	<i>О припремама за EXPO 2027</i>	7
7.	<i>О ситуацији социјалног дијалога у Србији</i>	8

1. О стању односа између ЕУ и Србије и процесу приступања ЕУ

ЗКО

- 1.1. изнова изражава жаљење због изостанка напретка од отварања преговора у оквиру кластера 4 о Зеленој агенди и одрживом повезивању у децембру 2021. године, а изражава подршку за брзо отварање кластера 3 – *Конкурентност и инклузивни раст*;
- 1.2. сматра да подршку отварању Кластера 3 треба повезати са превазилажењем тренутног застоја у процесу европских интеграција Србије и нада се поновној посвећености реформама и инклузивном дијалогу, што би створило неопходне услове за даљи напредак у преговорима о приступању;
- 1.3. поздравља наставак иницијативе чланова кандидата за проширење (*ECMs*)¹ Европског економско-социјалног комитета (ЕЕСК) и захваљује српским *ECMs* на активном учешћу у и вредним доприносима раду ЕЕСК-а. Подстиче друге институције ЕУ да следе овај пример и даље размотре приступ постепене интеграције;
- 1.4. апелује на Европску комисију да предузме одлучну акцију на проширењу ЕУ и удахне нови живот трансформативној снази приступања кроз фокусирање на основне вредности ЕУ како су дефинисане у члану 2. Уговора о ЕУ. Истовремено, ЕУ мора проактивно осигурати своју спремност да се прилагоди новим државама чланицама уз очување своје делотворности и капацитета за доношење одлука;
- 1.5. наглашава да постизање потпуног усклађивања са критеријумима за чланство до краја 2026. године, како су најавиле српске власти, мора бити подржано конкретним акцијама и потпуним спровођењем реформи, укључујући и оне које су обавезе према Реформској агенди Србије у оквиру Новог плана раста за Западни Балкан, на потпуно транспарентан и инклузиван начин, а који показују истинску посвећеност Србије вредностима и стандардима ЕУ уместо само простим законодавним процесима. Такође, позива и српске власти и институције ЕУ да побољшају комуникацију о предностима чланства у ЕУ и обиму подршке ЕУ која је до сада пружена.
- 1.6. поново изражава своју подршку свим иницијативама и споразумима који воде ка ослобађању већег потенцијала из регионалне сарадње и убрзавању процеса приступања док доприносе добрим суседским односима и економском развоју, укључујући Нови план раста за Западни Балкан^{2, 3}, Берлински процес⁴, Регионални савет за сарадњу⁵, Централноевропски уговор о слободној трговини (ЦЕФТА) и Коморски инвестициони форум Западног Балкана⁶ и подстицање Заједничког регионалног тржишта; наглашава суштинску улогу цивилног друштва

¹ [Enlargement Candidate Members' Initiative, EESC.](#)

² [New Growth Plan for the Western Balkans.](#)

³ [Common Regional -Market Action Plan 2025-2028 \(cefta.int\).](#)

⁴ [Berlin Process.](#)

⁵ [Regional Cooperation Council.](#)

⁶ [Western Balkans 6 Chamber Investment Forum – WB6 CIF.](#)

у промовисању добросуседских односа и регионалне стабилности, посебно кроз неговање поверења, помирења и дубље сарадње широм региона.

- 1.7. у спровођењу Реформске агенде, изнова потврђује свој позив за укључивањем цивилног друштва и социјалних партнера и понавља значај успостављања одбора за праћење земље како би се надгледао и координирао План, у складу да мишљењем ЕЕСК-а о *Новом плану раста и Инструменту за реформе и раст та Западни Балкан*⁷ и у складу са аранжманима за праћење и извештавање наведеним у Споразуму о инструменту у оквиру Инструмента за реформе и раст, који укључује обавезу Комисије и корисника да успоставе ко-председавајући одбор за праћење. Овај одбор за праћење је састављен од релевантних актера, укључујући организације цивилног друштва;
- 1.8. очекује усвајање Извештаја Европског парламента о Србији⁸ и апелује на српске надлежне органе да пажљиво размотре његове налазе и раде на превођењу препорука у опипљиве реформе;
- 1.9. изражава забринутост због значајних недостатака, па чак и назадовања у кључним областима, посебно у вези са кластером *Основе*, и апелује на Србију да брзо и одлучно изврши те суштинске реформе на истински начин;
- 1.10. апелује на све политичке актере да се позабаве основним питањима која подстичу незадовољство јавности и да обезбеде да процес формирања нове владе буде у складу са демократским нормама и тежњама грађана Србије.
- 1.11. позива Европску комисију да одложи одређивање пројекта Јадар као стратешког приоритета за ЕУ. ЗКО упозорава да би такво одређивање могло додатно да наруши ионако крхко поверење јавности у процес европских интеграција међу грађанима Србије и да значи значајне ризике за ЕУ, имајући у виду упорне недостатке у владавини права и независности правосуђа Србије.

2. О студентским протестима у Србији

ЗКО

- 2.1. је помно пратио и прати велике протесте и маршеве у Србији након трагедије у Новом Саду. У потпуности подржава и стоји при изјави ЕЕСК-а⁹ објављеној 17. јануара 2025. године, препознајући ЕЕСК као прву институцију ЕУ која је изразила подршку позивима младих Србије на правду, одговорност и функционалне институције;
- 2.2. апелује на друге институције и високе званичнике ЕУ да заузму јасан и одлучан став о текућим догађајима у Србији и избегавају предузимање радњи које би могле оставити утисак да се ситуација игнорише или умањује. Одговор на исту је од суштинског значаја за одржавање

⁷ [New growth plan and Reform and Growth Facility for the Western Balkans, EESC.](#)

⁸ [Draft report Serbia, Tonino Picula.](#)

⁹ [Statement on the Right to Peaceful Assembly in Serbia, EESC.](#)

кредибилитета ЕУ у промовисању њених основних вредности, нарочито демократије, људских права и владавине права, као главних услова за придруживање ЕУ;

- 2.3. позива Канцеларију европског јавног тужиоца да детаљно испита потенцијалну злоупотребу средстава ЕУ у реконструкцији железничке станице у Новом Саду и другим великим инвестиционим пројектима финансираним у Србији;
- 2.4. похваљује ЕЕСК што је нагласио потребу да се спречи ескалација тензија уочи протеста 15. марта 2025. године¹⁰ (15. за 15). Што се тиче наводне употребе акустичног оружја против грађана током одавања почаста жртвама трагедије у Новом Саду, ЗКО позива на потпуно обелодањивање информација о коришћеним уређајима и захтева детаљну истрагу о њиховој могућој употреби;
- 2.5. осуђује сваку употребу силе против и притварање мирних демонстраната и позива српске надлежне органе да престану са подстицањем насиља запаљивим изјавама и да покрену судске поступке да одговорне позову на одговорност;
- 2.6. осуђује отпуштање или застрашивање појединаца запослених у јавном сектору због учешћа у студентским протестима или таквог учешћа чланова њихових породица. Овакви поступци представљају јасно кршење основних права, укључујући слободу изражавања и слободу окупљања.
- 2.7. изнова наглашава значај младих за будућност Србије, а самим тим и важност предузимања конкретних мера за стварање будућих изгледа и могућности за младе, омогућавајући им да остану у земљи и напредују. ЗКО још једном апелује на српске надлежне органе да успоставе оквир политике како би се обезбедило делотворно оснаживање младих, ангажовање и учешће у доношењу одлука, као и да повећају напоре на побољшању кредибилитета институција како би стекли поверење младих.

3. О окружењу цивилног друштва

ЗКО

- 3.1. изражава жаљење што је Србија по трећи пут уврштена на Листу за праћење *CIVICUS Monitor*-а и категорисана као опструирана¹¹. Апелује на српске надлежне органе да предузму значајне кораке како би преокренули овај негативни тренд и подстакли окружење у којем цивилно друштво може да функционише слободно и без страха од одмазде;
- 3.2. у потпуности подржава изјаву ЕЕСК-а о Србији¹² и осуђује недавне упаде у организације цивилног друштва који су без преседана. ЗКО позива Више јавно тужилаштво да разјасни правни основ за ове истраге и солидаран је са погођеним организацијама, препознајући њихову кључну улогу у изградњи демократског друштва;

¹⁰ [Serbia: The right to peaceful protest must be respected and any escalation prevented, EESC.](#)

¹¹ [Serbia Watchlist 2025, Civicus Monitor.](#)

¹² [Statement on Serbia, EESC.](#)

- 3.3. осуђује незаконито затварање, протеривање и забрану уласка грађана ЕУ¹³, чланова цивилног друштва, и позива надлежне органе да се придржавају демократских принципа осигуравајући да организације цивилног друштва и њихови чланови могу деловати без страха од узнемиравања или неоправданих правних радњи;
- 3.4. изражава забринутост због постојећег предлога Закона о агентима страног утицаја, који је у Народној скупштини представљен у новембру 2024. године. ЗКО похваљује чињеницу да о њему није расправљано на пленарној седници пре распуштања Владе и позива да се у потпуности повуче из процедуре пред Народном скупштином;
- 3.5. одлучно осуђује открића да Србија користи напредни шпијунски софтвер за праћење новинара, активиста и организација цивилног друштва¹⁴. ЗКО позива српске власти да обуставе незаконити надзор, спроводу транспарентне истраге и омогуће цивилном друштву у Србији да делује без страха од присмотре;
- 3.6. још једном оштро осуђује све клеветничке кампање, црне листе, неоправдана притварања или било који други покушај да се ућуткају гласови српског цивилног друштва и академске заједнице, укључујући позиве за хапшење ректора Универзитета у Београду и физички напад на деканку Филозофског факултета Универзитета у Нишу. ЗКО такође позива званичнике, укључујући владу и посланике Народне скупштине, да се уздрже од ширења запаљиве реторике против представника цивилног друштва.

4. О демократским институцијама и владавини права

ЗКО

- 4.1. понавља позив српским надлежним органима да пажљиво анализирају извештај о владавини права за Србију за 2024. годину¹⁵ и предузму конкретне и делотворне мере поводом:
- политичких притисака на правосуђе и тужилаштво;
 - недостатака у функционисању демократских институција, укључујући изборни оквир и функционисање српског парламента;
 - недостатака у примени оквира за борбу против корупције;
 - питања везаних за медијски плурализам, независност медија, власништво над медијима и безбедност и заштиту новинара;
- 4.2. изражава дубоку забринутост због нивоа непримереног утицаја високих политичких личности на правосуђе, посебно на тужилаштво. Ово укључује селективно покретање напора у борби против корупције и истрага усмерених на организације цивилног друштва и активисте укључене у јавним окупљањима. ЗКО наглашава важност обезбеђивања делотворног

¹³ [The National Convention on the European Union \(NCEU\) condemns the intimidation and deportation of 14 foreign citizens from Serbia. EU Konvent.](#)

¹⁴ [Serbia: A Digital Prison: Surveillance and the suppression of civil society in Serbia: Executive Summary. Amnesty International.](#)

¹⁵ Commission's [Rule of Law report on Serbia \(europa.eu\)](#).

функционисања успостављених механизма осмишљених да заштите независност правосудја, посебно у оквиру високих савета судства и тужилаштва;

- 4.3. констатује с забринутошћу уочену пасивност и селективан приступ Заштитника грађана у праћењу навода о кршењу основних права, што може утицати на независност ове институције у заштити људских права. Док ЗКО похваљује покретање поступка у вези са налазима извештаја *Amnesty International*-а „Дигитални затвор”¹⁶, подстиче ову институцију да у потпуности поштује свој мандат, осигуравајући једнак третман без дискриминације, посебно у вези са активностима Националног механизма за превенцију и његовим налазима у вези са активистима и демонстрантима у притвору;
- 4.4. поново потврђује своју подршку појединцима и организацијама који се суочавају са притиском док се залажу за демократске вредности, основна права и заштиту животне средине. ЗКО наглашава да је право на јавно окупљање основни стуб сваког демократског друштва и изражава дубоку забринутост због растућих напора на сузбијању неслагања и ограничавању грађанских слобода.

5. О слободи медија

ЗКО

- 5.1. изражава забринутост због недостатка медијског плурализма у Србији, напомињући да одсуство различитих националних медија подрива право јавности на информисање и слаби демократску одговорност. ЗКО апелује на српске надлежне органе да предузму хитне и делотворне мере како би уклониле препреке слободи медија, борило против дезинформација и осигурало да новинари могу да раде без страха од застрашивања или цензуре;
- 5.2. изражава жаљење што је процес избора нових чланова Регулаторног тела за електронске медије (РЕМ) био у сенци оптужби о неправилностима и кршењу закона о електронским медијима. Ове забринутости око независности и делотворности РЕМ-а као регулатора медија додатно доприносе недостатку плурализма и транспарентности у медијском окружењу у Србији;
- 5.3. осуђује ометање новинара из земаља ЕУ којима је одбијен улазак у Србију како би извештавали о студентским протестима упркос томе што поседују одговарајућу акредитацију и путују у јасно обележеним возилима са професионалном опремом;
- 5.4. осуђује ширење дезинформација, укључујући примере навода о „обојеној револуцији по страним налозима са Запада” или клеветничку реторику о грађанима Румуније¹⁷ и другим суседним земљама;
- 5.5. позива на хитно деловање како би се побољшала безбедност новинара, спровођење снажне заштите од стратешких тужби против учешћа јавности (*SLAPPs*) и гарантовање да се рад новинара не омета правним или вансудским средствима. ЗКО позива државне званичнике из

¹⁶ Amnesty International, [“A Digital Prison”: Surveillance and the suppression of civil society in Serbia](#), December 2024

¹⁷ <https://informer.rs/hronika/vesti/999015/objianje-stanova-rumuni-beograd-protest>.

свих грана власти, укључујући и оне из јавних предузећа и предузећа у државном власништву, да се уздрже од покретања *SLAPPs* против истраживачких новинара. Поред тога, ЗКО наглашава да непроцесуирање извршилаца физичких напада на новинаре, као што је случај Вука Цвијића, представља забрињавајући преседан који би могао да подстакне даље насиље над медијским радницима;

5.6. изражава захвалност српским надлежним органима на њиховој улози у обезбеђивању ослобађања белоруског новинара Андреја Гњота у јесен 2024. године;

5.7. очекује доприносе српских *ECMs* у раду на мишљењу ЕЕСК-а *Радна права за новинаре и медијске професионалце као гаранција независности и истинитих информација*¹⁸.

6. О припремама за *EXPO 2027*

ЗКО

6.1. изражава забринутост због *lex specialis*¹⁹, који изузима предузећа посебне намене у државном власништву, укључена у пројекат *EXPO 2027*, од придржавања стандардног Закона о јавним набавкама, те сматра да додела уговора по овом закону потенцијално може довести до дискриминације, нелојалне конкуренције и непотизма, нетранспарентног подуговарања, непостојања правне заштите привредних субјеката, инфлације цена, слабих механизма надзора и нерегуларности у хитним набавкама;

6.2. изражава жаљење што посебан закон о *EXPO* није достављен ни на једну јавну расправу ни у једном од корака његовог усвајања и ревизије. Штавише, нацрт закона није достављен Агенцији за борбу против корупције на мишљење;

6.3. позива српске надлежне органе да обезбеде максималну транспарентност, укључујући процес доделе, процедуре одабира и трошкове пројеката, о свим набавкама у вези са *EXPO 2027*, укључујући и оне које се спроводе на основу директних уговора, као што су међудржавни споразуми, или коначно на основу стандардних процедура јавних набавки;

6.4. позива српске надлежне органе да донесу хитну оцену уставности члана 14. *lex specialis* за *EXPO 2027*²⁰ и Уредбе донете на основу њега;

6.5. позива српске надлежне органе да се постарају да поједностављене и убрзане процедуре прописане *lex specialis* за *EXPO 2027* не доведу до превида и смањења међународних стандарда грађевинске безбедности и квалитета, нити до смањења безбедности и здравља радника. Недостатак одговарајућег конкурентног надметања, инспекције безбедности и регулаторног надзора не би требало да дозволи да неквалификовани извођачи или небезбедне праксе утичу на интегритет кључне инфраструктуре.

¹⁸ [Labour rights for journalists and media professionals as a safeguard for independence and truthful information, EESC.](#)

¹⁹ Закон о посебним поступцима ради реализације међународне специјализоване изложбе *EXPO BELGRADE 2027* („Службени гласник РС”, бр. 92/2023).

²⁰ [Expo-Law-Belgrade-2027.pdf](#)

6.6. позива српске надлежне органе да ускладе предложене измене и допуне *lex specialis* за *EXPO 2027* са процедуралним правилима, односно да образложе предложене измене, последице законских промена на примену грађевинских и еколошких стандарда, као и финансијске ефекте закона, односно да повуку предлог закона из процедуре. Надаље, процес јавних консултација мора бити организован пре расправе о нацрту у Скупштини.

7. О ситуацији социјалног дијалога у Србији

ЗКО

7.1. поново потврђује критичну важност поштовања принципа достојанственог рада, који укључује писане уговоре, сигурност посла, праведне и правремене плате и правилно решавање питања тржишта рада. Ова питања укључују промовисање колективног преговарања, борбу против корупције и решавање неформалне економије. ЗКО апелује на Србију да напредује са реформама у области рада које су у складу са међународним стандардима достојанственог рада, у циљу побољшања квалитета рада и живота²¹. Такође, ЗКО подстиче српске надлежне органе да негују окружење погодно за социјални дијалог, јачање права радника и успостављање делотворних механизма за преговарање;

7.2. још једном позива српске надлежне органе да преведу у дело иницијативе које су на Социјално-економском савету Србије (СЕС) изнеле репрезентативне организације запослених и/или послодаваца;

7.3. још једном позива српске надлежне органе да убрзају рад на спровођењу акционог плана за Поглавље 19 о социјалној политици и запошљавању.

ЗКО налаже својим ко-председавајућима да ову заједничку декларацију проследи Савету за стабилизацију и придруживање ЕУ-Србија, Парламентарном одбору ЕУ-Србија за стабилизацију и придруживање (*SAPC*), Европској служби за спољне послове (*EEAS*), Европској комисији и Влади Србије, свим надлежним министарствима и Међународном бироу за изложбе (*BIE*). ЗКО позива да се ова декларација, као и све претходне декларације, објави на одговарајућим сајтовима и да је широко дистрибуирају и ЕУ и српски надлежни органи.

У складу са Пословником ЗКО ЕУ-Србија, ова заједничка декларација је усвојена гласом већине, с једним гласом против.

²¹ [Key components of sustainable quality work during and after recovery, EESC.](#)

Следећи састанак ЗКО биће одржан у Београду у другој половини 2025. године. Као што је договорено на претходним састанцима, процена повољног окружења за цивилно друштво и испуњење Политичких критеријума за приступање из Копенхагена стални су део дневног реда састанка ЗКО.